www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Kurmaca Metinleri Değerlendirmeye Yönelik Rubrik Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

Rubric Development for Evaluating Fictional Texts: Validity and Reliability Study

Erhan Şen** - Sedat Karagül***

Abstract: This study aims to develop a rubric that enables the evaluation of the fictional texts produced by middle school students with a holistic view, accurately and objectively, and to perform the validity and reliability studies of the developed rubrics. For this aim, firstly the relevant body of literature was reviewed and an item pool was created. Then, these items were represented to the opinions of four domain experts to ensure the validity of the rubric. In line with the feedback from the domain experts, the items were given their final form. Therefore, the rubric has a structure consisting of 25 items and enabling performance evaluation in 4-point likert scale. Then, in a secondary school in the city center of Van, fictional texts were written, without topic limitation, in a total of 40 students studying at different grade levels. These fictional texts were given points by two different Turkish teachers using rubric developed. To look at the consistency between the scores of Turkish language teachers, Krippendorff's Alpha Coefficient and Pearson Moments Multiplication Correlation Coefficient were used. As a result of the analysis, Krippendorff's Alpha Coefficient was 0,92 and Pearson Moments Multiplication Correlation Coefficient was 0,94. Consequently, it was concluded that the rubric developed within the scope of this study is a valid and reliable measurement tool that can be used in the evaluation of fictional texts written by middle school students. This rubric, which has been tested as a result of various procedures as a valid and reliable measurement tool, can be used by Turkish language teachers in evaluating the fictional texts produced by middle school students. Turkish language teachers, with the help of this rubric, can evaluate the fictional texts written by students correctly and objectively and find the opportunity to score easily.

Structured Abstract: The main materials in the teaching of language and literature are linguistic texts. When looking at the general characteristics, the texts have different organizations and functions. It is important to

* Bu çalışmanın verileri, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında toplanmış ve çalışma 2019 yılı aralık ayında tamamlanarak yayın aşamasına 18 Şubat 2020 tarihinde gönderilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Asst. Prof., Van Yüzüncü Yıl University Education Faculty Department of Turkish Language and Social Sciences Education
ORCID 0000-0001-7678-812X

senn.erhan@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Asst. Prof., İstanbul 29 Mayıs University Education Faculty Department of Turkish Language and Social Sciences Education
ORCID 0000-0003-1829-2809

skaragul@29mayis.edu.tr

Cite as/ Atıf: Şen, E. & Karagül, S. (2020). Kurmaca metinleri değerlendirmeye yönelik rubrik geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Turkish Studies - Education*, 15(3), 1951-1961.
<https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41821>

Received/Geliş: 18 February/Şubat 2020

Accepted/Kabul: 21 June/Haziran 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 June/Haziran 2020

CC BY-NC 4.0

make awareness of the text type and structure in educational environments. Thus, students' reading and writing skills can be improved further.

In the body of literature, linguistic texts are assessed under two main categories as oral and written. Written texts are handled in two sub-categories: fictional texts (prose and poetry) and informative texts (scientific, historical, philosophical, personal life and newspaper-related textbooks). Fictional texts aim to evoke an aesthetic pleasure of the reader. It produces a fictional reality with various narrative techniques (such as narration, description, personification, and similing). In the informative texts, the concern to inform the reader on any case or to convey news is at the forefront. In fictional text, on the contrary, it is proposed to connect the reader with a new reality by fictionalizing life and language without establishing an objective relationship with the pragmatical world.

Awareness should be developed on the fictional texts' functioning and structure frequently encountered in academic and everyday life. To construct the learning process meaningful, various activities should be carried out. In this respect, writing activities have a functional role. Here, it is significant to give objective, valid and concrete feedback to the student for the produced fictional texts. Measurement tools, which deal with the general pattern of text types, can be conducted. Especially developed rubrics specific to the text type can be functional.

A rubric is a scoring tool used to assess the student's work or performances. Such measurement tools serve to assess the student's work more accurately and objectively and to evaluate his/her and peer's studies more systematically. In this context, effective use of rubrics in educational environments is a factor that significantly increases the quality of the evaluation stage. Thence, it is extremely important and necessary to develop rubrics and evaluate them in the body of literature for evaluating student studies and performances.

In this study, a rubric was developed for the evaluation of fictional texts and data on the validity and reliability of this rubric were obtained. The rubric developed is a four-point Likert type assessment tool consisting of 25 items. A systematic plan was followed in the development of this rubric. Firstly, it was decided which scoring directive to be produce. Since holistic grade scoring is more effective in obtaining information on students' performance and abilities on certain topics, it has been decided to create a rubric for holistic scoring. After determining the scoring strategy, performance levels were set. At this stage, four different performance levels were determined for rubrics. When other similar rubrics are examined, it is realized that scoring is evaluated at three or four performance stages. Consequently, it was determined to create a rubric that allows assessment at four general levels: "very good" (4 points), "good" (3 points), "should be improved" (2 points) and "inadequate" (1 point).

The body of literature has been scanned to establish an item pool to be covered by the rubrics. Items reflecting the basic features of fictional texts were determined. To find out whether these items in the measurement tool are suitable for the measurement tool and whether they represent this topic (characteristic of fictionality texts) to be measured, the opinions of 4 different domain experts were consulted. The item pool form was represented to the opinions of these experts. The items were given their final shape in line with their feedback. Thusly, it can be said that the rubric has become a valid measurement tool.

After the rubric was given its final configuration, reliability studies started. Fictional texts were written on any subject of 40 students in a public secondary school (in the center of Van city). The texts written by the students were scored by two different Turkish language teachers in different times and environments by using rubrics developed. Then, consistency and coherence between these teachers' scores were determined. For this purpose, Krippendorff's Alpha Coefficient and Pearson Moments Product Correlation Coefficient were used. As a result of the analysis, Krippendorff's Alpha Coefficient was 0,92 and Pearson Moments Product Correlation Coefficient was 0,94. It has been concluded that the rubric developed according to the results reached is a sufficient reliable assessment tool.

This rubric, which has been tested as a result of various procedures as a valid and reliable measurement tool, can be used by Turkish language teachers in evaluating the fictional texts produced by middle school students. The fact that rubric has a structure consisting of 25 items is also a component that increases the functionality of this measuring tool in educational environments. Therefore, Turkish language teachers, with the help of this rubric, can evaluate the fictional texts written by students correctly and objectively and find the opportunity to score easily.

No matter what the educational stage, the fictional texts produced by students should be assessed with objective and concrete methods. This rubric, developed to evaluate the fictional texts produced by secondary school students, can also be adapted to different educational levels (primary, high school, etc.) as a result of the studies and procedures to be carried out. With the studies to be carried out by different researchers, rubrics for evaluating the fictional texts produced by students at other levels can be brought in the body of literature and put them at teachers' disposal.

Keywords: Turkish Language Education, Fictional Text, Writing Skills, Rubric Development, Validity and Reliability Study.

Öz: Bu çalışmanın amacı, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin üretmiş oldukları kurmaca türündeki metinlerin bütüncül bir anlayışla, doğru ve nesnel bir biçimde değerlendirilmesine olanak tanıyan bir rubrik geliştirilmesi ve geliştirilen rubriğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak ilgili alanyazını taranarak madde havuzu oluşturulmuş, rubriğin kapsam geçerliğini sağlamak üzere bu maddeler dört alan uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda maddelere son biçimi verilmiş, böylece rubrik 25 maddeden oluşan ve dörtlü likert tipinde performans değerlendirmesine olanak tanıyan bir yapıya bürünmüştür. Ardından Van il merkezinde bulunan bir ortaokulda, farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören toplam 40 öğrenciye konu sınırlaması olmaksızın kurmaca metinler yazdırılmış, öğrencilerin ürettikleri bu kurmaca metinler geliştirilen rubrik yardımıyla iki farklı Türkçe öğretmeni tarafından puanlanmıştır. Türkçe öğretmenlerinin puanlamaları arasındaki tutarlılığa bakmak amacıyla Krippendorff'un alfa katsayısı ve Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan çözümlemeler sonucunda Krippendorff'un alfa katsayısı 0,92, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur. Buna göre bu çalışma kapsamında geliştirilen rubriğin, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin yazmış olduğu kurmaca metinlerin değerlendirilmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu çeşitli işlemler sonucunda kanıtlanan bu rubrik, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin üretmiş oldukları kurmaca metinlerin değerlendirilmesinde Türkçe öğretmenleri tarafından kullanılabilir. Türkçe öğretmenleri, bu rubrik yoluyla hem öğrencilerinin yazmış oldukları kurmaca nitelikli metinleri doğru ve nesnel olarak değerlendirme hem de kolaylıkla puanlayabilme olanağı bulabileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Kurmaca Metin, Yazma Becerisi, Rubrik Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.

Giriş

Dil ve edebiyat öğretiminin temel materyalleri sözlü ve yazılı metinlerdir. Metinlerin genel özelliklerine bakıldığında bunların birbirinden farklı düzenleme ve işleyişe sahip olduğu görülmektedir. Bilimsel anlamda irdelendiğinde metin kavramına ilişkin birçok açıklama yapılmaktadır. Ancak kapsayıcı bir yaklaşımla metin şöyle ele alınabilir: “Dilsel açıdan birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan tümceler dizisi ve bağdaşık belli yapıları dil birimlerinden oluşan kurallı sözlü ya da yazılı üretilen iletişim aracıdır” (Aşkın Balcı, 2018: 18). Okurda yaratılmak istenen etkiye koşut metinler çeşitli biçimlerde üretilirler. Bu da metinlerin farklı kategoriler altında değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Herhangi bir metnin yapısı üreticisinin, başka deyişle yazarın, onu düzenleme biçimiyle yakında ilişkilidir. Dolayısıyla metinsel türler yaratmak istedikleri etkiye koşut olarak yapısal olarak çeşitlilik gösterir (Şen, 2018). Metinlerin sınıflandırılmasına ilişkin de alanyazınında farklı görüşler dile getirilmektedir. Öncelikle metinler sözlü ve yazılı olmak üzere iki ana kategori altında değerlendirilmektedir. Yazılı metinler kendi içinde yazınsal metinler (düzyazı ve şiir) ve öğretici metinler (bilimsel, tarihi, felsefi, kişisel hayatı konu alan ve gazeteyle ilgili metinler) olmak üzere iki alt kategoride ele alınmaktadır. Yazınsal metinler okurda estetik bir zevk uyandırmayı hedefler. Çeşitli anlatım teknikleriyle (öyküleme, betimleme, kişileştirme, benzetme gibi) kurmaca bir gerçeklik oluşturur (Aşkın Balcı, 2018). Adalı (2011) da metinlerin kullanmalık metinler ve kurmaca metinler olmak üzere iki öbekte değerlendirilebileceğini belirtir. Kullanmalık metinlerde okura herhangi bir konuda bilgi vermek ya da haber iletme kaygısı ön plandayken, kurmaca metinler tam

tersine gerçek dünyayla nesnel bir ilişki kurmaksızın, yaşamı ve dili kurgulayarak okuru yeni bir gerçeklikle buluşturur.

Sanatsal düzlemde yaratma ya da uydurma anlamına gelen kurmaca, (Sazyek, 2013) içinde hem olgusal bir gerçeklik hem de hayal gücü barındırır. Öznel bir imgelemin sonucu olan bu gerçeklik bir bileşke olarak değerlendirilebilir (Sever, 2013). Yazınsal metinlerin evreni ile gerçek göndergeler evreni birebir örtüşmez. Yazınsal yapıtta dile getirilen yargılar, gerçek nesne ve durumları yansıtır izlenimi verse bile, bunlar gerçek değil sözde yargılardır (Aslan, 2006). Kurmaca, pragmatik dünyada kendine yeni bir uzam açmaya çabalarırken içeriğinde spekülasyon da barındırır. Hem yeni bir gerçeklik yarattığı iddiasını taşır hem de olgusal dünyanın gerçekliğine özenir. Başka deyişle bir gerçeklik duygusu yaratmaya çalışır. Kıran ve Kıran (2007)'a göre kurmaca anlatı, anlattıklarıyla gerçeklik izlenimi yaratarak kendisini gerçeğe benzetmeye yönelir ve kurmaca özelliğini ortaya koyar. Llosa (2012, s. 35) da kurmacanın kendine özgü bu çabasını şu cümlelerle somutlaştırır:

“Kurmacanın kendine has belirsizliği budur işte: Bir yandan gerçekliğin kölesi olmanın kaçınılmazlığını bilerek özerkliğe can atar, öte yandansa zoraki yöntemler kullanarak kendisini icra eden çalgılardan ve gırtlaklardan ayrılan bir opera ezgisi gibi yanıltıcı bir kendi kendine yeterlilik ve bağımsızlık sunar.”

Güncel Türkçe Dersi Öğretim Programında (2018) kurmaca metinlerin (hikâye, fabl, masal, roman, tiyatro gibi) hikâye edici metinler kapsamında ele alındığı görülmektedir. Öğrencide kurmaca metinlere ilişkin bir farkındalık yaratmak amacıyla bu tür metinlerin mekanizmasını oluşturan temel bileşenlere şöyle kazanım ve açıklamalarla dikkat çekilmektedir:

T.5.3.16. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı vb. gibi hikâye unsurları üzerinde durulur.

T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.

Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.

T.7.3.21. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur.

T.8.3.20. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur.

Dil ve edebiyat öğretimi açısından öğrencinin anlama ve anlatım becerilerinin yetkinleşmesi için öğrencide metnin işleyişine (yapı ve tür) dönük bir bilinç oluşturulmalıdır (Dilidüzgün, 2008; Coşkun, 2009). Bir metin grubu olarak tür belli örnekçelere, uzlaşma ve genel kabul görmüş biçimlere uyan metinleri belirtir. Bu bakımdan bir türün genel kurallarından söz edilir (Günay, 2017). Diğer türlerde olduğu gibi kurmaca metinler de kendilerine özgü bir örüntüye sahiptir. Bu örüntünün birbirine eklenmede gösterdiği başarı okurun kurmacada gerçekleştirenlere inanmasına yardım eder. Yapısal olarak bu tür metinlere görünüm kazandıran temel örüntüyü bakış açısı, anlatıcı, karakter, yer-zaman, olay örgüsü ve tema gibi bileşenler oluşturur (Applebee, et al., 2002; Beard, 2003; Smith ve Wilhelm, 2010; Şen, 2020). Herhangi bir kurmaca metin değerlendirilirken ya da üretilirken bu öğeler yadsınamaz. Aslında okurun yapıta ilişkin geliştirdiği söylemlerin çoğu bu öğelerden çıkarsanan yorum ve anlamların bir sonucudur. Bu nedenle kurmaca metinleri daha ustaca kavrayabilen ya da yorumlayabilen okur kitlesi oluşturmak için yazınsal bileşenler öğretilmelidir. Yazma ve okuma etkinlikleri örnek kurmaca metinlerden hareketle gerçekleştirilmelidir. Öğrencinin ilgisi kurmacayı oluşturan temel bileşenlere çekilmelidir.

Kurmaca metinler açısından yazınsal bileşenleri kavramak öğrencinin hem okuma hem de yazma sürecinde daha başarılı olmasını sağlar. Jago, Shea, Scanlon ve Aufses (2011)'e göre herhangi bir yazar okurla paylaşmak istediği ileti ya da izlediği (tema) bu bileşenler aracılığıyla aktarır. Okur, bu yazınsal bileşenlerin birbirleriyle nasıl ilişki kurduğunu bilirse yapıttaki anlamın bir bütün olarak nasıl üretildiğini kavrayabilir. Smith ve Wilhelm (2010: 11) da çocukların bu bileşenleri kavramaları durumunda hem okuma hem de yazma çalışmalarını daha derinlikli bir kavrama düzeyiyle gerçekleştireceklerine dikkat çeker. Şen (2020) de kurmacayı yapılandıran tüm bileşenlerin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını ve bunların çocuk okura duyumsatılması gerektiğini belirtmektedir. İlkokuldan üniversiteye değin tüm aşamalarda öğrencide metnin türüne ve yapısına ilişkin bir farkındalık yaratılmalıdır. Böylelikle metne ilişkin öğrencinin edindiği aşinalık, onun metni daha derinden ve daha kısa sürede alımlamasına yardım edebilir. Kabul edilmelidir ki kurmacanın yapısına ilişkin bir bilinç oluşturmada yalnızca kuramsal bilgilerin aktarılması yeterli değildir. Gerçek anlamda ihtiyaç duyulan tüm sürecin uygulamaya dönük etkinliklerle zenginleştirilmesi ve öğrenciye geribildirim verilmesidir.

Yöntem

Ortaokul düzeyindeki öğrencilerin üretmiş oldukları kurmaca metinleri nesnel, bilimsel, geçerli ve güvenilir biçimde değerlendirmeye olanak tanıyan bir ölçme aracı (rubrik) geliştirmeyi amaçlayan bu çalışmada betimsel nitelikli bir araştırma modeli benimsenmiştir. Bu doğrultuda ilgili alanyazın taranmış, kurmaca metinlerin değerlendirilmesinde kullanılan çeşitli ölçme araçları araştırılmış ve incelenmiştir.

Rubriğin geliştirilmesi sürecinde Goodrich Andrade (1997, 2001) ve Kan (2007) tarafından önerilen aşamaların takip edilmesine özen gösterilmiştir. Bu aşamalar, aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

- İlgili alanyazının incelenmesi,
- Ölçütlerin, tanımların ve puanlama düzeyinin belirlenmesi,
- Taslak rubriğin hazırlanması,
- Taslak rubriğin kullanımı,
- Dönütlerin alınması,
- Taslak rubriğin gözden geçirilmesi ve düzenlemelerin yapılması,
- Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması,
- Rubriğe son biçiminin verilmesi.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Van il merkezinde bulunan bir ortaokulda öğrenim gören 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden seçkisiz (random) yolla belirlenen 40 öğrenciden oluşmaktadır. Krippendorff (2011) bu tür çalışmalarda örneklem büyüklüğü için gerekli bir alt sınır olmadığını belirtse de benzer çalışmalarda (Kanık, Örekici Temel ve Ersöz Kaya, 2010; Akaydın ve Çeçen, 2016; Melanlıoğlu, 2016; Aktaş ve Alıcı, 2018) genellikle çalışma grubunu oluşturan kişi sayısının 30'dan az olmamasına özen gösterildiği görülmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine ilişkin bilgiler, Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeylerinin Sayısal Dağılımı

Cinsiyet	Sınıf Düzeyi				Genel Toplam	
	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	f	%
Erkek	4	5	6	4	19	47,5
Kız	6	5	4	6	21	52,5
Toplam	10	10	10	10	40	100,0

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrenciler tarafından üretilen kurmaca metinler; cinsiyet, yaş, kıdem gibi özellikler bakımından denk nitelikteki iki farklı Türkçe öğretmeni tarafından taslak rubrik yardımıyla değerlendirilmiştir. Öğrenci metinlerini değerlendiren öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2: Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Öğretmen	Branş	Cinsiyet	Yaş	Kıdem
Ö1	Türkçe	Erkek	36	13 yıl
Ö2	Türkçe	Erkek	34	12 yıl

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Ortaokul öğrencilerinin ürettiği kurmaca metinlerin değerlendirilmesine yönelik olarak tasarlanan rubrik (dereceli puanlama anahtarı), Goodrich Andrade (2001) ve Kan (2007)’ın önermiş olduğu işlem basamakları doğrultusunda geliştirilmiştir. Buna göre ilk olarak hangi puanlama yönergesine uygun bir rubrik geliştirileceğine karar verilmiş ve bütüncül dereceli puanlama, öğrencilerin belli konulardaki performanslarına ve yeteneklerine ilişkin bilgi edinilmesinde daha etkili olduğundan (Bahar, Nartgün, Durmuş ve Bıçak, 2014) bütüncül puanlamaya yönelik bir rubrik oluşturulmasına karar verilmiştir. Puanlama stratejisinin belirlenmesinden sonra performans düzeyleri belirlenmiştir. Bu aşamada rubrik için dört ayrı performans düzeyi saptanmıştır. Buna göre “çok iyi” (4 puan), “iyi” (3 puan), “geliştirilmeli” (2 puan) ve “yetersiz” (1 puan) olmak üzere dört genel düzeyde değerlendirilebilen bir rubrik oluşturulmasına karar verilmiştir. Benzer rubrikler (Akaydın ve Çeçen, 2016; Çıralı Sarıca ve Koçak, 2016; Melanlıoğlu, 2016; Öztürk ve Güdek, 2016; Aktaş ve Alici, 2018) incelendiğinde de puanlamanın üç ya da dört performans düzeyinde değerlendirildiği görülmektedir. Son aşamada ilgili alanyazın taranmış ve alanyazındaki bilgiler doğrultusunda madde havuzu oluşturulmuştur.

Geliştirilen rubriğin geçerlik çalışmalarının yapılabilmesi için uzman görüşüne başvurulmuştur. Karasar (2009: 151)’a göre “ölçme aracında bulunan soruların (maddelerin) ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği sorunu ile ilgili olup ‘uzman görüşü’ne göre saptanır.” Buna göre madde havuzuna son biçimi verildikten sonra bu maddeler, alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuş, alan uzmanlarından gelen dönütler doğrultusunda maddelere son biçimi verilerek rubriğin geçerli bir ölçme aracı niteliği kazanmasına özen gösterilmiştir.

Araştırmada geliştirilen rubriğin güvenilirliğini hesaplamak için Van il merkezindeki bir ortaokulda öğrenim gören 40 öğrenciye kurmaca metinler yazdırılmıştır. Bu metinler yazdırılırken öğrencilerin yaratıcılıklarına ve yazınsal özgürlüklerine bir sınır getirmemek amacıyla herhangi bir konu sınırlaması yapılmamış, öğrencilerin istedikleri herhangi bir konuda kurmaca türünde metinler yazmaları beklenmiştir. Daha sonra bu metinlerin geliştirilen taslak rubrikler yoluyla 2 farklı Türkçe öğretmeni tarafından değerlendirilmesi istenmiş, öğretmenler tarafından puanlanan rubrik maddeleri “Krippendorff’un alfa katsayısı” ve “Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısına ilişkin istatistik tekniği”nden yararlanılarak çözümlenmiştir.

Bulgular

Geçerlik ile İlgili Bulgular

“Ölçmede geçerlik, ölçülmek istenen şeyin ölçülebilmüş olma derecesidir; ölçülmek istenenin, başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmemesidir” (Karasar, 2009: 151). Buna göre geçerlik, test puanlarına dayalı tahminlerin uygunluğuna, anlamlılığına ve kullanışlılığına ilişkin kanıtlar toplanmasını gerektirir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009: 118). Bu çalışma kapsamında geliştirilen rubriğin amaca uygunluğunu, anlamlılığını ve kullanışlılığını

belirleyebilmek için de uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu bağlamda, kurmaca metinlere ilişkin alanyazındaki temel bilgilerin derlenmesi ve araştırmacılar tarafından tartışılması sonucunda 26 maddelik “Kurmaca Metinleri Değerlendirme Rubriği Taslak Formu” oluşturulmuş ve bu taslak form, farklı üniversitelerde görev yapan 4 alan uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen dönütler doğrultusunda bazı maddeler yeniden yapılandırılmıştır. Örneğin; “Diyaloglar, karakterlerin kişilik özelliklerini yansıtmalıdır.” biçimindeki dördüncü madde, uzmanlara göre tam olarak anlaşılır olmadığından ve her metinde diyalogların karakterlerin kişilik özelliklerini yansıtmaması gerektiğinden taslak rubrikten çıkarılmıştır. Böylece rubriğin son biçimi 25 maddeden oluşmuştur.

Güvenirlilik ile İlgili Bulgular

Bu çalışmada, ortaokul düzeyindeki öğrenciler tarafından yazılmış olan kurmaca metinleri değerlendiren iki farklı puanlayıcı arasındaki uzlaşımın güvenirliliğini belirlemek amacıyla “şansla düzeltme olmadan hesaplanan puanlayıcılar arasındaki uzlaşmayı hesaplayan” (Ada, 2015: 27) bir teknik olan Krippendorff’un alfa katsayısından yararlanılmıştır. Bıkmaz Bilgen ve Doğan (2017: 75) tarafından gerçekleştirilen puanlayıcılar arası güvenirlilik belirleme tekniklerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada da genel ölçme sonuçlarına ulaşmak istendiğinde bütünsel puanlama anahtarı ile elde edilen puanların Krippendorff alfa tekniği kullanılarak analiz edilmesinin daha uygun olduğu belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan Krippendorff’un alfa katsayısı Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3: Puanlayıcılar Arasındaki Karşılaştırmalı Uyuşmanın Güvenirliliğine İlişkin Krippendorff’un Alfa Katsayısı

Krippendorff’un Alfa Katsayısı	,923
Örneklem Sayısı	40

Tablo 3’te görüldüğü gibi, puanlayıcılar arasındaki uyum 0,923 düzeyindedir. Tavşancıl (2014: 29)’a göre alfa katsayısının 0,60’dan yüksek olması bir ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir. Buna göre bu çalışmada elde edilen Krippendorff’un alfa katsayısı, geliştirilen rubriğin güvenirliliğinin yüksek olduğunu, bir başka deyişle güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

İki farklı puanlayıcının kurmaca metinleri değerlendirmeye yönelik rubrikten alınan toplam puanlar arasındaki tutarlılığın belirlenmesi için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmış, elde edilen sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir:

Tablo 4: Rubrikten Alınan Toplam Puanların İki Farklı Puanlayıcıya Göre Korelasyon Sonuçları

		Puanlayıcı 1	Puanlayıcı 2
Puanlayıcı 1	Pearson Correlation	1	,949**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	40	40
Puanlayıcı 2	Pearson Correlation	,949**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	40	40

** .01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4’teki verilere göre öğrencilerin yazmış oldukları kurmaca metinlerin değerlendirilmesinde kullanılan rubrik doğrultusunda her iki puanlayıcının verdiği puanlar arasında ($r = 0.949$, $p < 0,01$) anlamlı, pozitif ve yüksek bir ilişki olduğu görülmektedir. Szymanski ve

Linkowski (1995: 16), bu tür çalışmalarda puanlayıcılar arasındaki uyum katsayısının en az 0.80 olması gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada puanlayıcılar arasındaki uyum katsayısı 0.94 olarak bulunduğu kurmaca metinleri değerlendirmeye yönelik olarak geliştirilen rubriğin yeterli düzeyde güvenilir bir ölme aracı niteliği taşıdığı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Akademik ve gündelik yaşamda sıklıkla karşılaşılan metin türlerinden biri de kurmaca metinlerdir. Öğrencide bu tür metinlerin işleyişine ve yapısına ilişkin bir farkındalık yaratmak önemlidir. Gerçekleştirilecek çeşitli etkinlikler aracılığıyla öğrencinin yetkinleşmesine hizmet edilebilir. Bu yönden yazma etkinlikleri işlevsel bir role sahiptir. Ancak burada önemsenmesi gereken öğrenciye ürettiği kurmaca metinlere ilişkin nesnel, geçerli ve somut dönütler vermektir. Özellikle metinsel türlerin genel örüntüsünü konu edinen ölçme araç-gereçleri yol gösterici olabilir.

Öğrencilerin ortaya koymuş oldukları çalışmaları ya da sergilemiş oldukları performansları değerlendirmek üzere kullanılan bir puanlama aracı (Jonsson ve Svingby, 2007) olarak tanımlanan rubrik (dereceli puanlama anahtarı), öğrenci çalışmalarının daha doğru ve nesnel bir biçimde değerlendirilmesine olanak tanıyan, öğrencilerin kendi çalışmalarını (öz değerlendirme) ve diğer öğrencilerin çalışmalarını (akran değerlendirme) daha sistematik olarak değerlendirmelerini sağlayan (Wolf ve Steven, 2007) bir nitelik taşımaktadır. Melanlıoğlu (2016: 1211) da rubriklerde performansla ilgili beklenenler açık bir biçimde belirtildiği için bu ölçme aracı yoluyla tutarlı bir değerlendirmenin gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, eğitim sürecinde rubriklerin etkili bir biçimde kullanılması, özellikle değerlendirme aşamasının niteliğini önemli ölçüde artıran bir etkidir. Dolayısıyla çeşitli öğrenci çalışmalarını ve performanslarını değerlendirmeye yönelik rubriklerin geliştirilerek alanyazınına kazandırılması son derece önemli ve gereklidir.

Bu çalışmada kurmaca metinlerin değerlendirilmesine yönelik bir rubrik geliştirilmiş ve bu rubriğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin veriler elde edilmiştir. Geliştirilen rubrik, 25 maddeden oluşan ve dörtlü likert tipinde bir değerlendirme aracı niteliği taşımaktadır. Çalışma kapsamında geliştirilen rubriğin geçerliğinin belirlenebilmesinde uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Konuyla ilgili alanyazını taramasının sonucunda oluşturulan maddeler, dört alan uzmanının görüşlerine sunulmuş, uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda maddelerde düzenlemeler yapılmış ve bir madde de taslak rubriktan çıkarılmıştır. Böylece rubriğe son biçimi verilmiş ve geçerlik çalışması tamamlanmıştır.

Rubriğe son biçiminin verilmesinin ardından güvenilirlik çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için bir devlet ortaokulundaki 40 öğrenciye istedikleri herhangi bir konuda kurmaca metinler yazdırılmış, bu metinler iki farklı Türkçe öğretmenleri tarafından geliştirilen rubrik kullanılarak farklı zaman ve ortamlarda puanlanmıştır. Daha sonra iki farklı öğretmenin puanlamaları arasındaki uyum ve tutarlılığı saptayabilmek amacıyla Krippendorff'un alfa katsayısı ile Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmış, yapılan çözümlemeler sonucunda Krippendorff'un alfa katsayısı 0.92, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur. Buna göre geliştirilen rubriğin yeterli düzeyde güvenilir bir değerlendirme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu çeşitli işlemler sonucunda kanıtlanan bu rubrik, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin üretmiş oldukları kurmaca metinlerin değerlendirilmesinde Türkçe öğretmenleri tarafından kullanılabilir. Rubriğin 25 maddeden oluşan bir yapıya sahip olması, bu ölçme aracının eğitim ortamlarındaki işlevselliğini de artıran bir etkidir. Bu nedenle Türkçe öğretmenleri, bu rubrik yoluyla hem öğrencilerinin yazmış oldukları kurmaca nitelikli metinleri doğru ve nesnel olarak değerlendirme hem de kolaylıkla puanlayabilme olanağı bulabileceklerdir.

Keklik (2016) dil ve edebiyat öğretimiyle ilgili alanlarda (Türkçe ile Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği lisans programları) “Düşünceye Dayalı Metin Yazma” ve “Kurmaca Metin Yazma” derslerinin uygulamaya dayalı bir biçimde programa yerleştirilmesini önermektedir. Dolayısıyla

hangi eğitim öğretim aşamasında olursa olsun öğrencilerin ürettikleri kurmaca metinlerin nesnel ve somut yöntemlerle değerlendirilmesi gerekir. Ortaokul düzeyindeki öğrencilerin ürettikleri kurmaca metinleri değerlendirme amacıyla geliştirilen bu rubrik, üzerinde yapılacak çalışma ve işlemler sonucunda farklı öğrenim düzeylerine (ilkokul, lise vb.) de uyarlanabilir. Farklı araştırmacılar tarafından yapılacak çalışmalarla farklı düzeydeki öğrencilerin ürettikleri kurmaca metinlerin değerlendirilmesine yönelik rubrikler de alanyazınına kazandırılıp öğretmenlerin hizmetine sunulabilir.

Kaynakça

- Ada, S. (2015). *Klasik test kuramına göre sayısal ve sözel alanlar için puanlama güvenirliğinin kayıp veri durumu kapsamında incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. https://doi.org/10.1501/egifak_0000001322
- Adalı, O. (2011). *Anlamak ve anlatmak*. Pan Yayıncılık.
- Akaydın, Ş. ve Çeçen, M. A. (2016). “Ortaokul öğrencileri için kelime bilgi düzeyi bütüncül dereceli puanlama anahtarı geliştirme çalışması.” *Millî Eğitim*, 210: 337-349.
- Aktaş, M. ve Alıcı, D. (2018). “Yazılan hikâyeyi değerlendirmeye yönelik analitik rubrik geliştirme: geçerlik ve güvenirlik çalışması.” *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2): 597-610. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.424198>
- Applebee, A. N., Bermudez, A. B., Blau, S., Caplan, R., Elbow, P., Hynds, S., et al. (2002). *The language of literature (british literature)*. McDougal Littell.
- Aslan, C. (2006). *Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://doi.org/10.1501/egifak_0000000440
- Aşkın Balcı, H. (2018). *Metindilbilimin ABC’si*. Say Yayınları.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S. ve Bıçak, B. (2014). *Geleneksel-tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme teknikleri öğretmen el kitabı*. Pegem Akademi Yayınları. <https://doi.org/10.14527/9786052415825.06>
- Beard, A. (2003). *The language of literature*. Routledge Publisher.
- Bıkmaz Bilgen, Ö. ve Doğan, N. (2017). “Puanlayıcılar arası güvenirlik belirleme tekniklerinin karşılaştırılması.” *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8 (1): 63-78. <https://doi.org/10.21031/epod.294847>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları. <https://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Coşkun, E. (2009). “Türkçe öğretiminde metin bilgisi.” *İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (Ed.) A. Kırkılıç ve H. Akyol. PegemA Yayıncılık. 231-283.
- Çıralı Sarıca, H. ve Koçak, Y. (2016). “Eğitsel bağlamda dijital hikâye anlatımı: bir rubrik geliştirme çalışması.” *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 6(2): 65-84. <https://doi.org/10.17943/etku.12600>
- Dilidüzgün, Ş. (2008). *Türkçe öğretiminde metindilbilimsel bağlamda uygulamalı bir yaklaşım*. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Goodrich Andrade, H. (1997). “Understanding rubrics.” *Educational Leadership*, 54(4): 14-17.

- Goodrich Andrade, H. (2011). "The effects of instructional rubrics on learning to write." *Current Issues in Education*. <https://cie.asu.edu/ojs/index.php/cieatasu/issue/view/34>.
- Günay, D. (2017). *Metin bilgisi*. Papatya Yayıncılık.
- Jago, C., Shea, R. H., Scanlon, L., & Aufses, R. D. (2011). *Literature & composition (reading, writing, thinking)*. Bedford/St. Martin's Publisher.
- Jonsson, A. & Svingby, G. (2007). "The use of scoring rubrics: Reliability, validity and educational consequences." *Educational Research Review*, 2(2): 130-144. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2007.05.002>
- Kan, A. (2007). "Performans değerlendirme sürecine katkıları açısından yeni program anlayışı içerisinde kullanılabilecek bir değerlendirme yaklaşımı: rubrik puanlama yönergeleri." *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1): 129-152. https://doi.org/10.1501/egifak_0000001449
- Kanık, E. A., Örekici Temel, G. ve Ersöz Kaya, İ. (2010). "Fleiss kappa ve krippendorff alpha uyum katsayılarının örneklem genişliği, değerlendirici sayısı ve kullanılan ölçeğin kategori sayısından etkilenme durumları üzerine bir benzetim çalışması." *Türkiye Klinikleri Biyoistatistik Dergisi*, 2 (2): 74-81. <https://doi.org/10.5336/biostatic.2014-41410>
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Keklik, S. (2016). "Yazma eğitimiyle ilgili iki ders önerisi: düşünceye dayalı metin yazma ve kurmaca metin yazma dersi." *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*, 1 (1): 86-109. <https://doi.org/10.14527/9786052414484.09>
- Kıran, Z. ve Kıran, A. (2007). *Yazınsal okuma süreçleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Krippendorff, K. (2011). Computing Krippendorff's alpha-reliability. Retrieved from http://repository.upenn.edu/asc_papers/43.
- Llosa, M. V. (2012). *Genç bir romancıya mektuplar*. Can Yayınları.
- Melanlıoğlu, D. (2016). "Yabancı öğrenciler için dinleme becerisine yönelik üstbilişsel dereceli puanlama anahtarı." *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2): 1206-1229. <https://doi.org/10.17556/jef.20880>
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Öztürk, D. ve Güdek, B. (2016). "Violyensel performans değerlendirmesine yönelik dereceli puanlama anahtarının (rubrik) geliştirilmesi." *Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 2 (3): 1-20. <https://doi.org/10.5578/amrj.10447>
- Sazyek, H. (2013). *Roman terimleri sözlüğü (roman sanatından yüz terim)*. Ankara: Hece Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayıncılık.
- Szymanski, E. M. & Linkowski, D. C. (1995). "Rehabilitation counseling accreditation: validity and reliability." *The Journal of Rehabilitation*, 61(1): 12-17.
- Şen, E. (2018). "Metin yapısı." *Kuram ve Uygulamada Türk Dili I*. (Ed.) M. N. Kardaş ve R. Koç. PegemA Yayıncılık. 125-169.
- Şen, E. (2020). *Çocuk edebiyatında kurmaca gerçeklik*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Wolf, K. ve Stevens, E. (2007). "The role of rubrics in advancing and assessing student learning." *The Journal of Effective Learning*, 7(1): 3-14.

EK: Kurmaca Metinleri Değerlendirme Rubriği

Sayın Katılımcı,

Bu rubrik, öğrencilerin yazdıkları kurmaca metinleri tüm yönleriyle değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Değerlendireceğiniz metni dikkatlice okuduktan sonra her bir maddeye ilişkin görüşlerinizi maddenin karşısında bulunan ilgili kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz. Her madde için sadece bir kutucuk işaretleyiniz. Araştırmaya katılanların kimlik bilgileri saklı tutulacaktır. Vereceğiniz içten yanıtlar, araştırmanın niteliği açısından son derece önemlidir. Katkınız için teşekkürler...

	MADDELER	Yetersiz (1 Puan)	Geliştirilmeli (2 Puan)	İyi (3 Puan)	Çok İyi (4 Puan)
1.	Kurgu, kendi içinde tutarlı bir yaklaşımla geliştirilmiştir.				
2.	Anlatıcı, inandırıcı olmayı başarabilmiştir.				
3.	Anlatıcı, kurguda gerçekleşenleri kendi yaş düzeyine uygun biçimde aktarmaktadır.				
4.	Kurguda kullanılan dil ve anlatım, metnin türüne uygundur.				
5.	Metinde anlatım bozukluğu yoktur.				
6.	Metnin konusu ile teması arasında tutarlı bir ilişki vardır.				
7.	Konunun işleniş biçimi, temanın somutlaşmasına yardım etmektedir.				
8.	Kurgudaki mekân ögesi, kurgunun gelişimine katkı sağlamaktadır.				
9.	Kurgudaki zaman ögesi, kurgunun gelişimine katkı sağlamaktadır.				
10.	Kurgudaki zamansal geçişlerde anlamsal bütünlük sağlanmıştır.				
11.	Kurgudaki mekânsal geçişlerde anlamsal bütünlük sağlanmıştır.				
12.	Olay örgüsünün gelişiminde abartılmış rastlantılara yer verilmemiştir.				
13.	Olay örgüsü, özgün bir nitelik taşımaktadır.				
14.	Olay örgüsünün gelişiminde tekrarlardan kaçınılmıştır.				
15.	Olay örgüsünde gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir.				
16.	Kurgudaki çatışmalar olay örgüsüne uygun bir biçimde çözümlenmiştir.				
17.	Karakterlerdeki değişimler inandırıcı bir nitelik taşımaktadır.				
18.	Karakterlerin kişilik özellikleriyle sergiledikleri davranışlar arasında tutarlılık vardır.				
19.	Konuşan karakterin kim olduğu bellidir.				
20.	Karakterlerin konuşma biçimleri onların özelliklerini yansıtacak niteliktedir.				
21.	Diyaloglarda yoğun tekrarlardan kaçınılmıştır.				
22.	Diyaloglar, karakterlerin birbirleriyle ilişkiye geçmelerine olanak yaratmaktadır.				
23.	Diyaloglar, kurgunun ilerlemesine katkı sağlamaktadır.				
24.	Metne içerikle ilgili bir başlık konabilmiştir.				
25.	Metne özgün bir başlık konabilmiştir.				